

Philips stond onder bij uitstek scherpe Duitse controle. Het was een z.g. *Luftwaffebetrieb* (de vestiging te Hilversum werkte overigens in hoofdzaak voor de *Kriegsmarine*) waar in de zomer van '42 een *Verwalter* benoemd werd, dr. ir. L. F. W. Nolte, die persoonlijk van Speer de scherpste instructies ontvangen had. Begin '44 kwam er nog een aparte *Verwalter* bij voor de commerciële afdeling, dr. E. Loeser. Philips produceerde gedeeltelijk voor de Nederlandse markt (glas, gloeilampen en handdynamo's bijvoorbeeld¹) en mocht een deel van de 'civiele' productie in het buitenland afzetten (er was bijvoorbeeld een omvangrijke export naar Zweden), maar daarnaast werd veel voor de *Luftwaffe* geproduceerd, in de eerste plaats radiotoestellen. Toen Nolte medio '42 *Verwalter* werd (er zijn nog meer *Verwalter* geweest, maar wij zullen niet al hun namen noemen), was volgens zijn schatting 10-15% van de productie voor de Nederlandse binnenlandse markt bestemd, 25-30% voor export waar Nederland van profiteerde, 15-20% voor Duitse civiele *verlagerte Aufträge* en de rest, ca. 40%, bestond uit opdrachten van de *Luftwaffe*. Dat laatste percentage was in de eerste helft van '44 tot 70 à 80 gestegen. Hoe men bij Philips over de Duitsers dacht, was in mei '41 al duidelijk gebleken toen het vijftigjarig bestaan van de onderneming tot een indrukwekkende patriottische demonstratie geleid had. Eind '41 klaagde de *Sicherheitsdienst* nog steeds over 'die Verjudung des Philips-Konzerns . . . Fast die ganze Abteilung 'Holland und Kolonien' sei verjudet.'² Tijdens de April-Meistakingen van '43 braken in Eindhoven en omgeving de eerste stakingen bij Philips uit; enkele arbeiders en employé's werden toen gefusilleerd, ir. Frits Philips werd samen met andere vooraanstaanden uit het bedrijf gearresteerd en een tijdlang in arrest gehouden; in juli '44, toen er opnieuw Duitse klachten waren, dook hij onder. Medio augustus, na de arrestatie o.m. van Frits Philips' echtgenote, werd bij het bedrijf een Nederlander tot 'directeur-generaal' benoemd: de 'foute' Haagse advocaat mr. Th. Bodde; deze was maar enkele weken in functie.

Uit de benoemingen van de diverse *Verwalter* en van mr. Bodde, alsmede uit de tegen ir. Philips genomen maatregelen kan men al afleiden dat de bezetter niet bijster tevreden was over de prestaties van het concern. Daarbij was het hem niet eens bekend dat van de Philipsbedrijven uit belangrijke steun gegeven werd aan de illegaliteit; het materiaal voor de binnenlandse zenders van de Ordedienst en de Raad van Verzet was hoofdzakelijk van Philips

¹ Handdynamo's ('knijpkatten') waren instrumentjes waarmee men, door op een verend hefboomje te drukken, stroom opwekte waardoor een klein lampje ging branden; zij waren, gegeven de verduistering en de schaarste aan batterijen, zeer gezocht. ² *BdS, III C 4*: Notitie, 6 dec. 1941 (*HSSuPF*, 106 a).